

По душах, по здоров'ю, по землі...

Тридцять років тому, 26 квітня 1986-го сталася найбільша техногенна катастрофа в історії людства, наслідки якої відчутні й до сьогодні. Тоді о 1 год. 23 хв. вибухнув реактор 4-го енергоблока Чорнобильської АЕС, що призвело до радіаційного забруднення величезної території сучасних України, Білорусі і Росії (220 тис. км кв. з населенням понад 15 млн. чол.) та подальшого відселення понад 100 тисяч людей, значних фінансових витрат, а також зростання рівня смертності і захворюваності. В Україні до так званої «Чорнобильської» зони віднесено 2293 населених пункти у 12 областях. Є такі й на Рівненщині.

Спочатку на боротьбу з найжахливішою аварією, а згодом - і з її наслідками, стали люди різного фаху й віку. Були серед них пожежники, військові, будівельники, енергетики, науковці, медики... Пізніше усіх їх офіційно «об'єднують» в єдину когорту з довгим офіційним іменням і поділять на категорії, народ же називатиме просто - ліквідаторами.

Шана. Повага. Пам'ять...

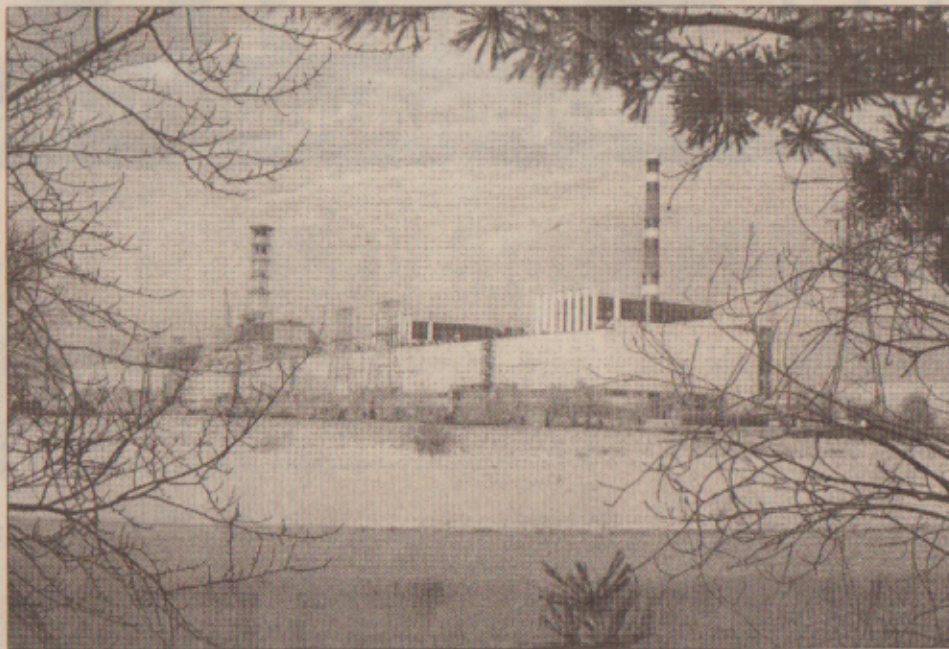
До сумно-гіркої річниці, яку відзначатимемо наступного вівторка, багато з ліквідаторів, на жаль, не дожили. Вже написано книги, створено фільми, музеї і меморіали, присвячені подвигу найперших з цих героїв - тих, хто, зробивши в день катастрофи крок у полум'я, зробив його фактично у Вічність, і хто пішов з життя у страшних муках від променевої хвороби невдовзі. Ці люди назавжди лишаться у нашій пам'яті, бо завдяки їм ми отримали шанс бути сьогодні.

Але й тисячі простих, рядових ліквідаторів, які доклали для цього не менше зусиль, також заслужили на шану і повагу, бо по їхніх долях Чорнобиль теж пройшов

тя. Між тим, болю й тривоги у чорнобильців-ліквідаторів все одно немало.

Аби привернути увагу посадовців та місцевої влади до проблем учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, а також мати змогу діяти спільно, працюючи над вирішенням наболілих питань, у 2013 році місцеві ліквідатори згуртувались у Здолбунівській районній громадській організації «Ми ще живі». Очолює РГО відтоді Ольга Мефодіївна Білецька, котра теж у серпні 1986 року відпрацювала 15-денну вахту на харчоблоці в Чорнобилі.

За словами пані Ольги, на сьогодні на Здолбунівщині мешкає 198 ліквідаторів, з них 41 має інвалідність і, відповідно, першу категорію, 128 - другу і 29 - третю. В числі проблем, які найбільше їх хвилюють, варто виокремити життєві пенсії та

Чорнобильська АЕС.

О. М. БІЛЕЦЬКА.

В. М. СОЛТИС.

ку», першу в Україні, будували з надією. На те, що станція стане важливим об'єктом, який значною мірою забезпечуватиме народно-господарський комплекс країни вкрай необхідною йому електроенергією. Розробили відповідний проект, звели чотири блоки з реакторами типу РБМК, місто-супутник станції Прип'ять, сформули колектив. Можна сказати, що ударними темпами. З пуском четвертого енергоблока Чорнобильська АЕС стала найбіль-

го) регулювальником апаратури.

У квітні 1986 року був у відпустці. Двадцять шосто-го зібрався на дачу поратися по господарству. Але...

- Дорогою бачу, що в місті повно міліції, автошляхи миять. Скрізь автобуси. Знайомі, яких зустрів, кажуть: «На станції аварія. Евакуація». Усі впевнені - ненадовго, на 3-4 дні, - згадує Василь Миколайович. - Коли повернувся додому, вже розносили таблетки. До під'їздів подавали автобуси. Все відбувалось спокійно, без паніки. Мав своє авто, тож, всадивши до нього сім'ю і собаку, рушив на Житомирщину, де мешкала мама дружини. Моторошно стало, коли побачив нескінченний потік транспорту в одному напрямку. Прилаштувався за швидкою і так їхав. Ще запам'яталась неймовірна спека того дня.

Вивізни сім'ю, Василь Миколайович повернувся до Прип'яті. Разом з колегами, працюючи в захисних костюмах, забирали до Києва деталі недороблених приладів. Місяць прожили на базі відпочинку Київського радіозаводу, де, як фахівці, отримували пропозиції про працевлаштування з усього Союзу. В. М. Солтис обрав Кишинів. Тоді вперше серйозний збій дало здоров'я.

важким радіаційним катком, відібравши здоров'я, обжиті оселі, друзів, втілення мрій та задумів. І з кожним роком цих людей стає все менше, наслідки катастрофи безупинно й безповоротно забирають їх за межу...

Проявом поваги місцевої громади до тих учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС зі Здолбунівщини, які вже не з нами, буде пам'ятний знак на їхню честь, котрий урочисто відкриють у райцентрі в 30-ті роковини трагедії.

Болі й тривоги живих

В Україні з 2006 року на державному рівні встановлено День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, який відзначається 14 грудня. Згадують про ліквідаторів і в кожну річницю катастрофи. Державою було встановлено для цих громадян низку пільг, які мали б полегшити їм жит-

пільги. Так, нині у черзі на розширення житлової площі зареєстровані шість ліквідаторів, згідно з цим статусом вже мала б отримати квартиру і сама Ольга Мефодіївна. Але прогресу у цій справі поки що не намічається, тож і надалі оббивають пороги владних кабінетів.

Чимало членів нашої РГО стикнулися й з тим, що не можуть оформити собі відповідні статусу учасника ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС пенсії. Через те, що організації та підприємства, штатними працівниками яких ліквідатори були на час вахт у Чорнобилі, при закритті чи реорганізації не передали належним чином своїх документів до архівного відділу, чи й зовсім цього не зробили. Тож тепер узяти підтверджуючі «папери» для необхідних розрахунків ліквідаторам-пенсіонерам просто ніде. Тому отримують ці люди здебільшого «мінімалку». Звісно, є ті, хто у цьому випадку звернувся за справедливістю до суду і навіть такої домігся. Але ж це

- одиниці. Для ходіння по судах потрібні час, кошти, здоров'я і знов-таки документи від підприємств, яких вже не існує, - розповідає голова РГО «Ми ще живі».

А неprisним «сюрпризом» останнього часу для чорнобильців-ліквідаторів стала відміна низки пільг, котрими вони користувалися раніше. Зокрема, на безоплатний проїзд чи забезпечення путівками до оздоровчих закладів, які залишили тільки для першої категорії.

Що зменшили, з 5200 до 3600 гривень, зогоріч суму коштів, які держава виділяє на забезпечення чорнобильців-ліквідаторів ліками. Мотивували чиновники це тим, що нас теж поменшало, і ліквідатори третьої категорії тепер за ці кошти лікуванням не забезпечуються.

Водночас не можна сказати, що місцева влада нас не підтримує. Ми дуже вдячні керівництву району, що на Здолбунівщині якраз і знайшли змогу виділити 19000

на забезпечення ліквідаторів медпрепаратами. Щоправда, аби останні безоплатно отримати, потрібно обов'язково перебувати у стаціонарі ЦРЛ, а для нас було б краще, аби це відбувалось просто за лікарськими рецептами. Плануємо з цим знову звернутись до адміністрації ЦРЛ і, можливо, якось вирішити питання, - зазначає Ольга Мефодіївна.

До речі, саме вона у 2013 році стала ініціатором спорудження пам'ятного знака ліквідаторам у Здолбуніві. Чорнобильці її підтримали. Відгукнулись на звернення з проханням про виділення місця під пам'ятку у міській раді. Два роки тому заклали перший камінь. Для подальших робіт потрібні були кошти. Оголошений збір результату майже не дав. Тоді-то Ольга Мефодіївна знову почала звертатись до місцевої влади - міської і районної. Звернення ці не залишили без уваги ні голова райдержадміністрації Сергій Юрійович Кондрачук, ні очільник районної ради Олег Євгенійович Дацюк, ні міський голова Ігор Олександрович Ольшевський. Кошти на пам'ятник виділили: 10000 гривень міська рада, 12000 - районна. Надали й певну суму на відзначення 30-ти роковин аварії на ЧАЕС.

«Людський фактор таки зіграв свою роль...»

Чорнобильську «атом-

ша» в той день через рік, та Європі, поступаючись на той час за потужністю у світі тільки японській «Фукусімі» і французькій «Бюже». До 26 квітня 1986 року ЧАЕС виробила 150,2 мільярда кіловат-годин електроенергії. Біди не очікував ніхто.

У колективі енергетичного гіганта трудилися фахівці з різних куточків країни. Понад десять років пропрацював на ЧАЕС і наш земляк родом з Цуркова Василь Миколайович Солтис, а деякий час і його дружина. Портрет Василя Миколайовича було занесено на Дошку пошани підприємства.

Трудову діяльність він розпочав у неповних 18 учнем електрика. Згодом працював у підрозділах електромереж на залізниці. У Здолбуніві, Самборі, Дрогобичі. На посадах електрика, чергового електромеханіка, начальника підстанції. Працював і паралельно здобував освіту. Заочно закінчив Московський технікум транспортно-будівництва, вступив до Дніпропетровського інституту інженерів транспорту, згодом перевівся в КПІ. Але посеред четвертого курсу змушений був покинути навчання у виші через родинні обставини. До Прип'яті у 1979-му вперше приїхав у гості і... залишився. Влаштувався на роботу - на ЧАЕС тривав монтаж силових тягових трансформаторів. Величезних, вагою у 480 тонн кожний. Коли ці роботи завершили, перейшов на радіозавод у Прип'яті (філію київсько-

А десь через рік, у 1987-му, він знову поїхав на ЧАЕС. Згадує, що експлуатаційний персонал станції працював тоді вахтовим методом: два тижні робота, два - відпочинок. Василь Миколайович спочатку був електромонтером, а невдовзі його призначили майстром дільниці електроцеху. Із літа 1988 р. він з сім'єю мешкали уже в новозбудованому Славутичі. На Чорнобильській АЕС трудився до 2000 року, коли її енергетичне серце зупинили.

Нині Василь Миколайович має статус ліквідатора другої категорії. І хоч отримана в Чорнобилі доза опромінення таки вплинула на здоров'я, на сьогодні він - не прихильник повної відмови від атомної енергетики, адже усвідомлює: гідної альтернативи їй поки що немає.

В аварії 1986-го, наслідки якої жакливі, людський фактор таки зіграв свою роль. Це констатував персонал ЧАЕС, засвідчили серед іншого й висновки різних комісій. Відтак, специфічна високотехнологічна атомна галузь має діяти, тільки максимально дбаючи про високий рівень професійності і відповідальності експлуатаційного персоналу та гарантії безпеки своїх об'єктів для оточуючого світу. Повторення «чорнобіля» неприпустиме для всієї планети, - зазначає енергетик.

Ольга ЯКУБЧИК.
Фото
Миколи ПОГОНСЬКОГО
та з особистого архіву
В. М. СОЛТИСА.

Чорнобильська АЕС. Факти

- Спочатку об'єкт називали Чорнобильська ДРЕС - Чорнобильська Державна районна електростанція.
- Чорнобильська АЕС була третьою з реакторами типу РБМК-1000 після Ленінградської і Курської АЕС, пущених у 1973 і 1976 рр.
- Перший кубометр бетону в основу головного корпусу ЧАЕС було залито 15.08.1972 року.
- 14.12.1977 р. 1-й енергоблок ЧАЕС пущено в експлуатацію.

- 28.05.1979 р. вивели на проектну потужність 2-й енергоблок.
- 9.06.1982 р. освоїли проектну потужність 3-го енергоблока.
- 28.03.1984 р. достроково введено на потужність 1000 МВт 4-й енергоблок ЧАЕС.
- Після аварії і до 15 грудня 2000 року Чорнобильська АЕС виробила 158,6 млрд. кіловат-годин електроенергії. Усього - 308,7 млрд. кіловат-годин.
- Пересічно за рік (1986-2000) з розрахунку на один енергоблок ЧАЕС виробляла товарної продукції на 240 млн. гривень.
- У зв'язку з директивним рішенням ЧАЕС припинила виробіток електроенергії 15.12.2000 р.